

Dobrovoľnícke aktivity Trnavskej univerzity v slumoch Nairobi, Keňa.

Libuša Radková

Katedra dobrovoľníctva, Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity

Dovoľte mi, aby som sa Vám poďakovala za pozvanie na Vašu konferenciu. Považujem to za česť, že môžem vystúpiť v zastúpení Trnavskej univerzity a vyjadriť v mene vedenia jej Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce pozdrav jej dekana prof. MUDr. Vladimíra Krčméryho, DrSc.

Téma môjho príspevku iste presahuje čas, ktorý mám k dispozícii. Hovoriť o dobrovoľníctve v zahraničí znamená pokúsiť sa analyzovať vývoj a trendy dobrovoľníctva z celosvetového pohľadu. Postkomunistické štáty sú v určitom slova zmysle na začiatku dobrovoľníckych aktivít. Určite máme bohaté tradície v dobrovoľníctve i my. Avšak 40 rokov totalitného komunistického systému poznačilo naše myslenie a zastavilo humanitárne a kresťansky orientované dobrovoľnícke aktivity v prospech iných na pomoc odkázaných.

Komunistický štát vo svojom bohorovnom vyjadrovaní nechcel vidieť sociálne problémy. Považoval ich za prežitok vykorisťovateľských systémov v minulosti. Hrdo vyhlasoval, že sa postará o pracujúcich a nepotrebuje, ba dokonca zakazuje charitatívne inštitúcie. Medzitým sa vystriedali generácie a my si uvedomujeme, koľko sme v zakladaní dobrovoľníckych organizácií a v motivácii verejnosti na ich podporu zameškali ba dokonca niektoré prvky totalitného myslenia sa objavujú i temer 14 rokov po nežnej revolúcii v snahe potlačiť aktivity nezávislého neziskového sektora ku ktorému patrí aj dobrovoľníctvo.

Napriek týmto objektívnym príčinám a vplyvom dobrovoľníctvo stále žije, rozvíja sa a získava čoraz viac na svojom význame a dôležitosti. Cieľ môjho príspevku však vidím skôr v snahe mobilizovať naše dobrovoľnícke aktivity i mimo nášho štátu. Nechcem tým v žiadnom prípade povedať, že chceme zatvárať oči pred vlastnými problémami a orientovať sa skôr vonku. Práve naopak. Dobrovoľníctvo získava prvé nové skúsenosti a tu sa ukazuje potreba vidieť ďalej než sú naše vlastné problémy. Egoistická koncentrácia človeka na seba, svoju rodinu, svojich najbližších a rovnako i národa iba na vlastné problémy a ťažkosti znamená niekedy popretie charakteru dobrovoľníctva, ktoré vo svojej podstate smeruje k tým, ktorí to najviac potrebujú.

Dovoľte mi, aby som Vás stručne informovala o aktivitách dobrovoľníctva na našej historickej starej, ale obnovenej len pred 10 rokmi Trnavskej univerzity v slumoch Nairobi.

Krízovú situáciu vo Východnej Afrike charakterizujú:

1. nestabilné politické systémy spojené s výraznou korupciou a kriminalitou,
2. lokálne konflikty susedných štátov ako Somálsko, Sudán, Etiópia, Uganda, ktoré majú vedúce miesto v migrácii utečencov
3. nezastaviteľná migrácia z vidieka do centier a nezastaviteľné zvyšovanie počtu slumov
4. hladomor
5. infekcia HIV
6. narastajúci počet sirôt

Keňa je v povedomí našich občanov ako turisticky veľmi zaujímavá, prírodnými krásami obdarená krajina. Poznáme kenské safari a neraz sme udivení, koľko venuje svetové spoločenstvo na ochranu zvierat žijúcich v prírodných rezerváciách. Existujú sirotince pre mláďatá zvierat, ktoré sú v chránených oblastiach sústredené a ktorým sa umožňuje dorásť do dospelosti a prípadný návrat späť do prírodného prostredia. Tisíciky turistov obdivujú kenské safari. Ale menej sa vie o slumoch, o deťoch ulice, o sirotách rodičov predčasne zomrelých na infekciu HIV a chorobu AIDS, o tisíckach utečencov zo susedných krajín, kde stále trvajú lokálne konflikty či už v Sudáne, Etiópii, Somálsku, Ugande. Často muži násilne odvedení bojujúcimi guerillami alebo padlí v lokálnych konfliktoch nechávajú ženy s deťmi, ktoré utekajú pred hrôzami vojny, na ktoré už naše mladé generácie zabudli. A tak prúdia denne ľudia do hlavného mesta s nádejou prežitia a zamestnania alebo nádejou na lepší život. To všetko nechce byť v žiadnom prípade dramatizácia situácie, ale snaha pochopiť, prečo má Nairobi viac obyvateľov v slumoch ako v samotnom meste. Slumy existujú aj inde vo svete, ale slumy v Nairobi sú preľudnené okrajové časti mesta, kde žijú svoj všedný život s bolesťami ale i radosťami ľudia všetkých vekových kategórií. Chatrče vystavené z odpadového plechu, blata, dreva, bez vody, bez elektriny, bez kanalizácie, bez záchodov, vystavené často vysokým teplotám, infekčným chorobám, rôznym parazitom, ale i bežným chorobám aké sme poznali my ako je týfus, amébová dyzentéria, infekčná hepatitída, zápaly dýchacích orgánov, ale rovnako i vrodené vývojové chyby.

Títo všetci potrebujú pomoc. Preto sme sa rozhodli v spolupráci so slovenskými koledníkmi pomôcť. Deti z Hnutia kresťanskej mládeže e- rko už sedem rokov koledujú vo vianočnom čase v rodinách a za tento čas sa im podarilo vyzbierať vyše 30 miliónov korún na pomoc Afrike, najmä Nairobi, pre deti v slumoch.

Bolo sa však treba ešte napojiť na miestne humanitárne a rehoľné spoločenstvá, ktoré pracujú v slumoch ako sú sestry Matky Terezy a iné. My sme svoju misiu zahájili v spolupráci, ktorá

bola na začiatku mimoriadne dôležitá, aby sme sa vedeli zorientovať, kde sú najvyššie potreby v spolupráci s írskymi Sestrami milosrdenstva (Sisters of Mercy) Mary Kellen. Je to africká matka Tereza, ako ju nazývajú a je iste ct'ou pre Trnavskú univerzitu, že jej udelila čestný doktorát. Nepublikovala žiadne vedecké práce, ale urobila so svojimi spolupracovníčkami pre deti ulice a obyvateľov slumov hodne viac, ako by sme mohli predpokladať u Európana v afrických podmienkach.

A teraz k vlastnej našej aktivite.

Založili sme a vybuďovali za pomoci slovenských sponzorov (a nemáme ich veľa) , farmaceutických firiem, malú kliniku pre zdravotné a sociálne potreby obyvateľov v slumoch. Pracujú tam naši dobrovoľníci lekári a pri tejto príležitosti chcem vyjadriť uznanie i dvom dobrovoľníkom lekárom z Českej republiky. Striedajú sa približne v šesťmesačných turnusoch vždy dvaja až traja, jeden orientovaný chirurgicky a jeden internisticky a pediatricky. Samozrejme naši pacienti dostávajú zdarma lieky. Počet našich pacientov stále rastie a prevyšuje niekedy naše fyzické možnosti. Podmienkou ošetrovania je, aby chorý pochádzal zo slumu. Samozrejme nevylučujeme i iných, ktorí to v súrnych situáciách potrebujú.

V Keni musia pacienti platiť už za zápis do nemocnice, za ošetrovanie, lekársky výkon, ubytovanie, stravu a všetky vyšetrenia. Pretože naše zariadenie je zatiaľ ambulantného charakteru a nemôže zabezpečiť všetky náležité špeciálne vyšetrenia a liečbu, sme nútení niektorých pacientov poslať do štátnych alebo súkromných nemocníc. Vtedy musíme dať určitú sumu peňazí (kenských šilingov) na zaplatenie akéhokoľvek vyšetrenia, operačného zákroku, rontgenovej snímky, ultrazvukového vyšetrenia apod.

Naša práca však má logický i výchovný aspekt. Preto sme založili a otvorili malé detašované pracovisko verejného zdravotníctva pre asi 20 absolventov stredných škôl, ktorí na základe doporučenia, vstupnej skúšky a záujmu študujú popri zamestnaní, pričom mnohí nie sú zamestnaní vôbec. Ich učiteľmi sú naši lekári a učitelia našej fakulty.

Vyučovanie sa koná v odpoľudňajších hodinách v samostatnej miestnosti vybavenej audiovizuálnou technikou a inými pomôckami. Našich učiteľov prekvapuje nielen záujem ich žiakov, ale i serióznosť v štúdiu a korektnosť pri skúškach. Možno bude prekvapením i pre Vás, ako bolo pre nás, že neexistuje aby študent podvádzał alebo opisoval. Keď sme sa na to pýtali učiteľov a študentov kenských univerzít, povedali nám, že akýkoľvek podvod, opisovanie pri skúškach znamená okamžité vylúčenie zo školy. Napriek tomu naši učitelia sa domnievajú, že nie je to strach z trestu, ale vedomie korektnosti pri skúškach.

Osobitným problémom Nairobi, ako aj iných veľkých miest, sú tzv. street children – deti ulice. Sú to deti, ktoré doslova žijú na ulici, živia sa drobnými krádežami, ponúkajú drobnosti na predaj a neraz i prostitúciu. Je to osobitný problém, ktorý mi moje vystúpenie nedovoľuje detailnejšie rozobrať. Chceme Vás len informovať, že pre tieto deti sme vybavili školu, ubytovňu, praktickú dielňu pre možnosť prípravy na budúce zamestnanie a samozrejme stravovanie. Skúsenosti iných nás priviedli k tomu, že podmienkou akejkoľvek úspešnosti pomáhať týmto deťom je, aby do nášho strediska prišli dobrovoľne. V opačnom prípade je úspešnosť málo pravdepodobná. Aby sme ich lepšie pochopili, pokúsme sa ich mentalitu porovnať so životom niektorých našich bezdomovcov. Zvykli si na slobodný a nezávislý život a je veľmi ťažké bez ich dobrej vôle ich priviesť k plneniu určitých povinností a rešpektovaniu aspoň základných pravidiel disciplíny a slušnosti.

Záverom môjho príspevku chcem vyjadriť presvedčenie, že všetky tieto skromné aktivity považujeme za akt dobrovoľníctva parafrázované slovami Matky Terezy: “ For the poorest of the poor” – pre najchudobnejších medzi chudobnými.

Chceli by sme s hlbokou pokorou vyjadriť názor niektorých našich lekárov, že odmeňovaní sme my rovnako ako naši pacienti. Nikdy lekár neprežíva tak intenzívne pocit užitočnosti a zmysluplnosti svojho života, ako keď slúži tým, ktorí sú hladní, smädní, bez domova, ktorým život a okolnosti poskytli menej darov ako nám, ale ktorí majú tú istú ľudskú dôstojnosť a hodnotu, ako všetci ostatní. Kresťanská orientácia chápaná v službe iným nám iste pomáha prekonávať ťažkosti a problémy, s ktorými sa tam stretávame. A nielen tam, lebo iste sa logicky objavujú hlasy ako napr.: Nemáme dosť problémov doma? Tak prečo odchádzať von?

Naša odpoveď je súhlasná, áno, máme problémy doma, nemalé, snažíme sa ich práve motiváciou k dobrovoľníctvu riešiť, ale nezatvárajme oči pred nepredstaviteľným utrpením tých, ktorí žijú za hranicami našej vlasti, štátu alebo Európy.

Ďakujem vám za Vašu pozornosť.